

Aleksandra Tołczyk • Joanna Sozańska

Służby mundurowe a islam i muzułmanie w Polsce

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Publikacja powstała w ramach projektu „Let’s Empower, Participate and Teach Each Other to Hype Empathy: Challenging Discourse about Islam and Muslims in Poland (EMPATHY)” (101049389 CERV-2021-EQUAL), realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022–2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2.

Recenzje

Edyta Januszewska

Monika Trojanowska-Strzęboszewska

Redakcja językowa

Paulina Janczylik

© Copyright by Aleksandra Tolczyk, Joanna Sozańska & Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2023

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przedrukowywanie i rozpowszechnianie całości lub fragmentów niniejszej publikacji bez zgody wydawcy zabronione.

Wydanie I

ISBN 978-83-8030-639-4

Oficyna Wydawnicza SGH – Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

02-554 Warszawa, al. Niepodległości 162

www.wydawnictwo.sgh.waw.pl

e-mail: wydawnictwo@sgh.waw.pl

Projekt i wykonanie okładki

Magdalena Limbach

Skład i łamanie

DM Quadro

Druk i oprawa

Volumina.pl Sp. z o.o

ul. Ks. Witolda 7–9, 71-063 Szczecin

tel. 91 812 09 08, e-mail: druk@volumina.pl

Zamówienie 133/X/23

ANEKS

Załącznik 1. Szczegółowe informacje o szkoleniach realizowanych w jednostkach Policji i Straży Granicznej

Dwudniowe szkolenie „Komunikacja interpersonalna a różnice kulturowe w kontakcie z ofiarą przestępstwa” wraz z wykładem „W kręgu kultury islamu – między kulturą, religią a bezpieczeństwem” (2022)

W maju 2022 roku Wydział Prewencji i Zespół Funduszy Pomocowych Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku w ramach projektu „POWER ON Podniesienie kompetencji Policji w zakresie wsparcia ofiar przestępstw”, finansowanego z Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, zorganizował szkolenie pt. „Komunikacja interpersonalna a różnice kulturowe w kontakcie z ofiarą przestępstwa”. Projekt POWER ON miał charakter partnerski z Komendą Wojewódzką Policji (dalej jako: KWP) w Gdańsku jako liderem. Pozostałe podmioty zaangażowane w projekt to KWP w Olsztynie, KWP w Szczecinie, Szkoła Policji w Pile oraz organizacje pozarządowe (Centrum Praw Kobiet Oddział w Gdańsku, Stowarzyszenie Pelikan z Gdańska). W szkoleniu wzięło udział łącznie 60 funkcjonariuszy z województwa pomorskiego, warmińsko-mazurskiego oraz zachodniopomorskiego.

Jeden z wykładów wygłoszonych podczas szkolenia nosił tytuł: „W kręgu kultury islamu – między kulturą, religią a bezpieczeństwem”. Prowadzącą szkolenie była dr Magdalena El Ghamari.

„Pełnienie funkcji opiekuna socjalnego w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców” (2022)

Warsztat przygotowali i przeprowadzili wykładowcy Zakładu ds. Cudzoziemców Ośrodka Szkoleń Specjalistycznych SG w Lubaniu na wniosek Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej. Szkolenie było adresowane do funkcjonariuszy Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej, którzy będą pełnić funkcję opiekuna socjalnego w Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Krośnie Odrzańskim oraz Tymczasowym Strzeżonym Ośrodku dla Cudzoziemców w Wędrzynie.

Podczas zajęć omówiono między innymi zakres zadań opiekuna socjalnego, ale także podstawowe zasady komunikacji międzykulturowej oraz aspekty społeczno-kulturowej identyfikacji cudzoziemców z Afryki Północnej, Bliskiego Wschodu, Rosji i Kaukazu.

„Społeczno-kulturowe aspekty komunikacji z cudzoziemcami z regionu Maghrebu, Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej” (2021)

Pięciodniowy kurs doskonalący odbył się w czerwcu 2021 roku w Ośrodku Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu. Słuchacze zdobywali wiedzę na temat wybranych krajów Maghrebu, Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej (Syrii, Libanu, Izraela, Palestyny, Egiptu, Maroka, Jemenu, Jordanii, Kataru i Arabii Saudyjskiej).

Kurs prowadziły funkcjonariuszki SG (wątek grup etnicznych zamieszkujących omawiany region, ich religii, obyczajów i wierzeń), a także dr hab. Aldona Piwko (wątek zasad i obyczajów utrwalonych przez religię w regionie, a także tematy związane z rolą rodziny, pozycją kobiet i dzieci). Był współfinansowany z Programu Krajowego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji „Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji Straży Granicznej w obszarze powrotów – część II”, projekt 1/9-2018/BK-FAMI.

„Społeczno-kulturowe aspekty komunikacji z cudzoziemcami z Kaukazu i Azji Centralnej” (2020)

Celem kursu doskonalącego z sierpnia 2020 roku było nabycie przez funkcjonariuszy SG i poszerzenie wiedzy z zakresu społecznych kompetencji komunikacyjnych, niezbędnych do prawidłowego realizowania zadań służbowych w stosunku do cudzoziemców pochodzących z regionu Kaukazu i Azji Centralnej.

Zajęcia prowadziła funkcjonariuszka SG z Zakładu ds. Cudzoziemców, a także dr hab. Aldona Piwko, która przedstawiła słuchaczom specyfikę islamu na obszarze Kaukazu i Azji Centralnej. Kurs był współfinansowany z Krajowego Funduszu Azylu

Migracji i Integracji Bezpieczna Przystań, nr projektu: 1/9–2018/BK-FAMI „Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji Straży Granicznej w obszarze powrotów – część II”.

Edukacja antydyskryminacyjna dla funkcjonariuszy i pracowników Policji garnizonu mazowieckiego (2019)

W ramach cyklicznej edukacji antydyskryminacyjnej dla funkcjonariuszy i pracowników Policji garnizonu mazowieckiego odbył się wykład dr hab. Aldony Piwko z zakresu uwarunkowań prawnych, historycznych i kulturowych mniejszości islamskiej w Polsce.

Narada służbowa Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji dotycząca zapobiegania i wykrywania przestępstw popełnionych na tle nienawiści (2016 i 2018)

W październiku 2016 roku w Zakopanem odbyła się narada służbowa Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego Biura Kryminalnego KGP z koordynatorami z Komend Wojewódzkich/Komendy Stołecznej Policji monitorującymi przestępstwa popełnione z pobudek rasistowskich i ksenofobicznych. W spotkaniu wzięła udział Prezes Fundacji Multiculturalism, Dorota Parzymier oraz Mohamedem Ali Douiri. Przedstawiciele Fundacji omówili zagadnienia związane z mapą religijną islamu na świecie i w Polsce, z filarami islamu, dogmatami wiary, sytuacją na Bliskim Wschodzie.

Kolejna narada, w ramach której odbyły się szkolenia związane z tematyką muzułmańską, miała miejsce w październiku 2018 roku w Supraślu. Uzupełnieniem narady były warsztaty interaktywne na terenie meczetu, mizaru oraz Centrum Edukacji i Kultury Muzułmańskiej Tatarów Polskich w Kruszynianach. Zaprezentowano między innymi podstawowe cechy charakterystyczne dla wspólnoty muzułmańskiej zamieszkującej teren Podlasia oraz dogmaty wiary i filary islamu. Omówiono różnice kulturowe między społeczeństwem europejskim a cudzoziemcami z krajów muzułmańskich. Poruszono też aspekty przynależności do mniejszości Tatarów polskich w „obcym dla siebie środowisku kulturowym”.

„Społeczno-kulturowe aspekty komunikacji z cudzoziemcami z wybranych państw Subkontynentu Indyjskiego” (2016)

W listopadzie 2016 roku w Ośrodku Szkoleń Specjalistycznych Straży Granicznej w Lubaniu funkcjonariusze Zakładu ds. Cudzoziemców przygotowali i przeprowadzili kurs doskonalący nt. komunikacji z cudzoziemcami z wybranych państw

Subkontynentu Indyjskiego. Podczas kursu omawiano założenia islamu (jako religii dominującej w Bangladeszu i w Pakistanie). Kurs był współfinansowany z Norweskiego Mechanizmu Finansowego w ramach projektu „Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji służb publicznych w obszarze migracji i azylu, ze szczególnym uwzględnieniem przeciwdziałania nielegalnej migracji”.

Cykl szkoleń w formie warsztatów pn. „Zwalczanie przestępstw popełnionych z pobudek rasistowskich i ksenofobicznych” (2016)

W czerwcu 2016 roku Biuro Kryminalne Komendy Głównej Policji zorganizowało cykl szkoleń pn. „Zwalczanie przestępstw popełnionych z pobudek rasistowskich i ksenofobicznych” skierowany do policjantów komórek dochodzeniowo-śledczych służby kryminalnej realizujących czynności w sprawach dotyczących przestępstw popełnionych na tle nienawiści (w szkoleniach wzięli także udział funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Straży Granicznej i Żandarmerii Wojskowej). Wykłady wygłosili przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Krajowej, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Laboratorium Kryminalistycznego z KWP w Łodzi oraz Pełnomocnik Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach ds. Ochrony Praw Człowieka, reprezentanci organizacji pozarządowych chroniących prawa człowieka. W cyklu szkoleń podjęto również temat islamu (brak informacji na temat osoby prowadzącej szkolenie).

Dodatkowo omówiono zagadnienia związane z mapą religijną islamu na świecie i w Polsce, a także przedstawiono podstawowe zagadnienia związane z kulturą arabsko-muzułmańską oraz z islamem. Zapoznano funkcjonariuszy z filarami islamu, dogmatami wiary, a także zasadami związanymi z odmawianiem modlitwy. Warsztaty znacznie przybliżyły słuchaczom tematykę związaną z islamem oraz ze skomplikowaną sytuacją w kraju pochodzenia uchodźców z Bliskiego Wschodu.

„Porozumiewanie się i zapobieganie zagrożeniom wynikającym z odmienności kulturowej podczas kontaktu z ludnością muzułmańską” (2016)

Czterodniowe szkolenie zorganizowane w maju 2016 roku było skierowane do policjantów Oddziału Prewencji Policji w Krakowie, którzy mieli być zaangażowani w działania związane ze Światowymi Dniami Młodzieży (w szkoleniu wzięli również udział pracownicy cywilni z Sekcji Psychologów Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie oraz przedstawiciele Wydziału Kadry i Szkolenia Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie).

Podczas szkolenia realizowano następujące tematy: Islam i główne zasady i źródła wiary muzułmańskiej; prawo i zasady wynikające z Islamu; kultura i tradycja muzułmańska (manifestacje kultury); możliwy skład etniczno-religijny uczestników Światowych Dni Młodzieży; zasady zachowania w kontaktach z przedstawicielami kultury arabskiej (komunikacja werbalna i pozawerbalna, kodeksy honorowe itp.); zagrożenia wynikające z odmienności kulturowej uczestników Światowych Dni Młodzieży. Instruktorami byli Joanna Frączek-Broda oraz Wojciech Mąkola z Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych.

Szkolenie poświęcone kwestiom związanym z kryzysem migracyjnym w Europie (2016)

Szkolenie dla funkcjonariuszy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w marcu 2016 roku poprowadziła Magdalena El Ghamari. Celem szkolenia było przybliżenie funkcjonariuszom zagadnień związanych z bezpieczeństwem międzynarodowym, międzykulturowością, kulturą arabsko-muzułmańską, zwyczajami obowiązującymi w krajach muzułmańskich, z zagrożeniem terroryzmem ze strony tzw. Państwa Islamskiego.

„Oswoić Bliski Wschód” (2016)

Dwudniowe warsztaty prowadzone przez Fundację MultiOcalenie w ramach projektu SALAM! współfinansowanego ze środków Europejskiego Obszaru Gospodarczego odbyły się w lutym 2016 roku w Ośrodku Szkoleń Specjalistycznych SG w Lubaniu. Wśród prelegentów znaleźli się prof. Bassam Aouil z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Khaled Assas z Fundacji Wolna Syria, Dorota Parzymies i Mohamed Ali Douiri z Fundacji MultiOcalenie. Celem warsztatów było pogłębienie i nabycie wiedzy na temat sytuacji na Bliskim Wschodzie ze szczególnym uwzględnieniem Syrii. Poruszono także wątki związane z religią islamu:

[...] zagadnienia związane z mapą religijną islamu na świecie i w Polsce, a także zwróciła uwagę na istotne rozróżnienie między arabami a muzułmanami, a także na skomplikowane podziały wyznaniowe istniejące wewnątrz religii islamskiej. Przedstawiła też aktualną strukturę i statystyki dotyczące rozmieszczenia i liczebności muzułmanów w Polsce.

[...] przybliżył słuchaczom alfabet arabski. Każdy z uczestników warsztatów miał okazję – przy pomocy prowadzącego – napisać własne imię w języku arabskim. W dalszej części zajęć przedstawił podstawowe zagadnienia związane z kulturą arabsko-muzułmańską

oraz z islamem. Omówił 5 filarów islamu, dogmaty wiary, a także zasady związane z odmawianiem modlitwy, a nawet zademonstrował słuchaczom rytuał związany z ablucją i modlitwą muzułmanina¹⁸⁶.

„Inny punkt widzenia” (2014–2015)

W latach 2014–2015 Fundacja MultiOcalenie w ramach umowy zawartej z Komendantem Głównym Straży Granicznej realizowała dla Straży Granicznej projekt szkolenia „Inny Punkt Widzenia”, który obejmował kursy językowe oraz tematykę wielokulturowości. Projekt był współfinansowany z Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Przeprowadzono 12 szkoleń dla 296 funkcjonariuszy Straży Granicznej (Nadbużański, Śląsko-Małopolski, Bieszczadzki i Nadwiślański Oddział SG), w tym interaktywne warsztaty w Kruszynianach, w których wzięło udział 34 funkcjonariuszy.

Podczas szkoleń podjęto takie zagadnienia, jak: kraje pochodzenia cudzoziemców przebywających w Polsce; sytuacja polityczna, polski system wizowy, szlaki komunikacyjne do Polski; podstawowe wiadomości na temat islamu; świat arabski; muzułmanie na świecie i w Polsce; identyfikacja cudzoziemców przebywających w Polsce; czynności kontrolne z udziałem cudzoziemców¹⁸⁷.

Szkolenia organizowane przez Pełnomocnika Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie ds. ochrony praw człowieka (2013–2014)

W latach 2013–2014 Pełnomocnik Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie ds. ochrony praw człowieka organizował dla kadry Centrum i słuchaczy szkoleń zawodowych podstawowych zajęcia dodatkowe. Wśród zaproszonych gości znaleźli się przedstawiciele Fundacji Ocalenie, Fundacji Afryka Inaczej oraz Stowarzyszenia NIGDY WIĘCEJ. Podczas spotkań prezentowano między innymi zagadnienia związane z islamem, a także omawiano działania zapobiegające skrajnym zachowaniom na tle rasowym, wyznaniowym czy narodowościowym. W latach 2013–2014 w szkoleniach wzięło udział ponad 2000 policjantów.

¹⁸⁶ Straż Graniczna, *Oswoić Bliski Wschód*, <https://oss.strazgraniczna.pl/oss/aktualnosci/16207>, Warsztaty-quotOSWOIC-BLISKI-WSCHODquot.html (dostęp: 13.11.2022).

¹⁸⁷ Straż Graniczna, *Fundacja „MultiOcalenie” przeprowadziła szkolenia w ŚMOSG*, <https://www.slaski.strazgraniczna.pl/sm/aktualnosci/6268>, Fundacja-MultiOcalenie-przeprowadzila-szkolenia-w-SMOSG.html (dostęp: 11.11.2022).

„Wspólnie bez granic” (2011)

„Wspólnie bez granic” to projekt realizowany w 2011 roku przez Śląski Oddział Straży Granicznej w Raciborzu wraz z czeskim partnerem – Komendą Wojewódzką Policji Republiki Czeskiej w Ostrawie. W ramach projektu przeprowadzono dwa szkolenia-warsztaty dla funkcjonariuszy Straży Granicznej i czeskiej Policji. W jednym z bloków tematycznych przedstawiciele Fundacji Ocalenie przybliżyli funkcjonariuszom polityczną i ekonomiczno-społeczną problematykę państw Kaukazu, a także teoretyczne oraz praktyczne zagadnienia dotyczące islamu.

Załącznik 2. Szczegółowe informacje o szkoleniach realizowanych w ramach projektu EMPATHY dla służb mundurowych

„Islam a kultura arabsko-muzułmańska” (marzec 2023)

Dwudniowe szkolenie zorganizowane w marcu 2023 roku było skierowane do funkcjonariuszy i funkcjonariuszek Nadwiślańskiego Oddziału Straży Granicznej w Warszawie. Ze względu na duże zainteresowanie w szkoleniu wzięli także udział przedstawiciele i przedstawicielki zaangażowanych jednostek: Placówka Straży Granicznej Warszawa-Modlin, Placówka Straży Granicznej Warszawa-Okęcie, Placówka Straży Granicznej Łódź, Placówka Straży Granicznej Radom, Placówka Straży Granicznej Lesznów, Placówka Straży Granicznej Bydgoszcz, Placówka Straży Granicznej Warszawa, Zarząd Straży Granicznej, Komenda Główna Warszawa.

Podczas szkolenia realizowano następujące tematy: religia muzułmańska, kultura arabsko-muzułmańska, różnice między kulturą a religią, identyfikacja cudzoziemców w ujęciu konfesyjno-kulturowym, muzułmanie w Europie, polscy Muzułmanie, ruchy migracyjne: granica wschodnia Unii Europejskiej, empatia w mundurze – ujęcia specyfiki służb w Polsce, islam a funkcjonariusze. Szkolenie zawierało część warsztatową, która angażowała wszystkich uczestników szkolenia. Szkolenie zostało przeprowadzone przez dr Magdalenę El Ghamari, ekspertkę ds. terroryzmu, bezpieczeństwa kulturowego, islamu.